

Besedilo prof.dr.Tina Kotnik, dr.vet.med.

Alergije

Vsako leto pogostejši pojav

Alergija ni bolezen, ki bi jo ugotavljali šele v sodobnem času. Beseda »alergos« je grškega izvora in pomeni reagirati drugače. Pri tej bolezni imunski sistem ob stiku s sicer nenevarno in običajno snovjo v okolju reagira pretirano.

Preobčutljivostne ali alergijske bolezni kože so multifaktorialne bolezni, kjer pri razvoju sodeluje več dejavnikov. Eden od njih je genetska predispozicija posameznika, torej nagnjenost k bolezni. Večja verjetnost za pojav alergijske bolezni obstaja, če so že predniki obolevali za to boleznijo. Prav tako so pomembni dejavniki okolja, kot so na primer onesnaževalci zraka in vode ter prehranski dodatki (konzervansi, stabilizatorji, ojačevalci okusa). Pogosteje so alergični psi, ki pretežno del dneva preživijo v zaprtih prostorih, obremenjenih s hišnimi pršicami. Črevesni zajedavci in virusi lahko poškodujejo črevesno sluznico do te mere, da omogočijo prehajanje alergenov skozi steno črevesja. Okuženi psi v večji meri obolevajo za alergijami. In še bi lahko naštevali.

Alergijskih bolezni je več vrst

Najpogostejše alergijske bolezni pri psih in mačkah so preobčutljivost na boljše pike, atopični dermatitis in preobčutljivost na hrano. O preobčutljivi-

vosti na pike bolj smo v prejšnjem prispevku nekaj že govorili, tako da se bomo danes osredotočili na drugi dve.

Atopični dermatitis je vsesplošno prepoznano in drugo najpogostejše alergijsko obolenje kože pri psih. Pri tej bolezni imunski sistem proizvaja velike količine protiteles tipa IgE na alergene iz okolja. Alergeni v telo večinoma vstopajo skozi kožo, lahko pa tudi preko dihal in prebavil. Ob prvem vdoru skozi kožo se žival nanj senzibilizira, ob naslednjem stiku z istim alergenom pa reagira z vnetjem kože na mestu vdora. Po izkušnjah dermatološke ambulante KKMŽ Veterinarske fakultete v Ljubljani, so psi najpogostejše alergični na hišne in prehranske pršice ter pelode trav, travniških plevelov in dreves. Redkeje so senzibilizirani na hišne plesni, pike insektov ter kožo drugih hišnih ljubljencev (hrčki, budre, kunci ipd.). Alergen je lahko vsaka snov iz našega okolja, kar seveda ni vedno mogoče ugotovljati z alergijskim testiranjem. Dolgo-

letne izkušnje kažejo, da so psi v tretjini primerov poleg preobčutljivosti na okoljske alergene hkrati preobčutljivi tudi na eno ali več sestavin v hrani. V ambulanti zato k problematiki alergijskih bolezni pristopamo celostno.

Večina psov in mačk pokaže prve znake bolezni v starosti od enega do treh let. Lastniki živali najprej opazijo znake srbeža, najpogosteje po koži obraza, šap, pazduh in trebuha. Koža na teh mestih je pordela. Pozneje opazimo posledice lastne dejavnosti živali. Žival se grize, liže, praska in drgne ob predmete in si pri tem poškoduje kožuh in kožo. Če bolezen kmalu ne zdravimo, se pojavijo sekundarna bakterijska in glivična vnetja kože. Vnetje ušes je zelo pogost spremljevalec te bolezni. Alergijski dermatitis lahko spremljajo tudi znaki na drugih organskih sistemih, kot so dihala (v obliki rinitisa in astme), prebavila (v obliki bruhanja in driske, lahko tudi s primesmi krvi v blatu), gibala (vnetja sklepov) in živčni sistem.

Diagnostika alergijske bolezni

Diagnozo postavimo s pomočjo anamneze (lastnika izprašamo o življenjskem okolju živali, prehrani, dose- danjem poteku bolezni in odzivu

Intradermalno testiranje na pomirjenem psu.

na zdravljenje), fizikalnega pregleda (ugotavljamo spremembe na koži in morebitne znake na drugih organskih sistemih), izključevanja drugih možnih bolezni (predvsem zajedavskih kožnih bolezni) in intradermalnega ali serološkega testiranja.

Intradermalno testiranje opravimo na pomirjeni živali. Za dlan veliko mesto na koži obrijemo, označimo mesto vbodov in v kožo vbrizgamo majhne količine alergenov. Po 15 minutah vrednotimo rezultate testiranja. Pozitivne reakcije se kažejo v obliki pordelosti in zдебeltitve kože na mestu vnosa alergena. Celoten postopek je končan v eni uri. Prednost te vrste testiranja, ki ga za celotno Slovenijo opravljamo na KKMŽ je, da dobimo izvid v eni uri, in da testiramo več alergenov, kot jih testirajo serološki laboratoriji.

Serološko testiramo, tako da živali odvzamemo kri, pripravimo serum in ga pošljemo specializiranemu laboratoriju. Takih laboratorijev je v Evropi le nekaj in opravljajo testiranje vzorcev iz vseh držav. Prednost takega testiranja je, da za odvzem krvi v večini primerov živali ni potrebno sedirati, torej uporabiti pomirjeval. Slabost pa je, da laboratorij preizkuša precej manj alergenov, kot jih preizkušamo pri intradermalnem testiranju. Rezultati testiranja niso znani takoj, nanje je treba čakati okoli 3 tedne.

Obvezni del diagnostičnega postopka je tudi t.i. **eliminacijska dieta**. Eliminacijsko dieto predpiše veterinar na podlagi podatkov o dosedanji prehrani živali. Lastnike živali povprašamo o vseh sestavinah prehrane živali, vključno s priboljški (na primer čokolada, piškoti, pasje palčke za čiščenje zobovja ipd.) ali občasnimi dodatki (jajca, mlečni izdelki ipd.). Uporabimo take vrste mesa in prilog, ki jih

žival v življenju še ni jedla, pri tem pa dovolimo le posebej pripravljene priboljške. Za doseg dobrih rezultatov mora žival predpisano dieto jesti neprekinjeno vsaj 2 meseca. Po končanem obdobju eliminacijske diete živali ponudimo hrano, ki jo je jedla pred tem. Pri živalih, ki so preobčutljive na hrano, običajno izbruhne srbež v nekaj urah do nekaj dneh po izpostavitvi.

Posebnost mačk je, da nerade menjavajo okuse, ki so jih navajene. Eliminacijska dieta pri mačkah zato predstavlja poseben problem. Ne smemo namreč dovoliti, da bi žival zaradi spremembe hrane stradala, saj lahko hitro pride do zamaščenja jeter. Kadar mačka novega okusa ne sprejme, si poskušamo pomagati s postopnim dodajanjem nove sestavine k hrani, ki jo je žival navajena. Postopoma vsak dan povečujemo delež nove sestavine v obroku. Nekatere mačke bodo raje vzele hrano iz rok lastnika. Pomagamo si lahko tudi s segrevanjem hrane na telesno temperaturo. Segreta hrana oddaja več vonja, ta pa je, še posebej pri mačkah, pomemben spodbujevalec teka. Spremembe prehrane se je pri mačkah torej treba lotiti z veliko mero potrpljenja. Pomembna je tudi ugotovitev, da petina preobčutljivih psov in tretjina preobčutljivih mačk ne prenaša nobene industrijsko pripravljene hrane (tudi hipoalergenih diet ne) in morajo živeti ob doma pripravljeni hrani.

Zdravljenje alergij

Alergije zdravimo na več načinov. Kadar je mogoče, se alergenom izogibamo. Tak način je uspešen pri zdravljenju alergije na hrano. Ko ugotovimo, katerih sestavin hrane žival ne prenaša, jih iz prehrane izključimo. Na ta način žival lahko živi brez znakov bolezni.

Izogibanje okoljskim alergenom pa ni tako enostavno in v večini primerov ni mogoče. Zato je potrebno zdraviti drugače. Na voljo je simptomatsko zdravljenje in zdravljenje po postopku imunoterapije. **Simptomatsko zdravljenje** je, kot že ime pove, lajšanje simptomov bolezni. Namenjeno je izboljšati kvaliteto življenja živali. Ta način zdravljenja običajno izberemo v začetku, dokler ne ugotovimo, kateri alergeni so vzrok bolezni pri neki živali. Zdravilo lahko topikalno (zdravilo nanese neposredno na kožo živali) ali sistemsko (v obliki tablet ali injekcij). Topikalno zdravljenje v obliki mazil, gelov ali sprejev je primerno za zdravljenje manjših površin kože. Šampone uporabljamo na večji površini kože. Sistemsko zdravljenje uporabimo, ko želimo delovati na celo telo. Močna zdravila, ki učinkovito umirjajo vnetje kože in srbež so glukokortikoidi. Delujejo hitro (v nekaj urah do nekaj dneh), žal pa imajo veliko neželenih stranskih učinkov, zlasti, če jih uporabljamo skozi daljši čas. Manj učinkoviti (vendar tudi manj škodljivi) so antihistaminiki. Ti za svoj optimalni učinek potrebujejo daljši čas (do tri tedne) vendar so primernejši za daljša obdobja zdravljenja. V zadnjem času se v veterinarski dermatologiji vedno bolj uporablja tudi zdravilo ciklosporin-A. Je učinkovito protivnetno zdravilo, ki ima manj neželenih stranskih učinkov kot glukokortikoidi. Primerno je za dolgotrajno zdravljenje. Največja pomanjkljivost tega zdravila je visoka cena.

Zdravljenje po postopku imunoterapije imenujemo tudi **desenzibilizacija**. To je edino vzročno zdravljenje alergijske bolezni. Vzročno zdravljenje odpravlja vzrok bolezni, zmanjšuje torej pretirano delovanje imunskega sistema. S pomočjo tega zdravljenja lahko alergična žival trajno ozdravi. So pa take trajne ozdravitve redke. V večini primerov je cilj imunoterapije zmanjšati jakost simptomov. V primerjavi s simptomatskim zdravljenjem je prednost v tem, da je manj škodljiva in ne skrajšuje življenjske dobe živali. Zdravilo, ki ga uporabimo, je mešanica alergenov, na katere je določena žival preobčutljiva. Sestavo zdravila določimo na podlagi rezultatov alergijskega testiranja. Po naročilu zdravilo izdelata specializiran laboratorij, za vsako žival posebej. Zdravilo dajemo praviloma enkrat mesečno, v obliki podkožnih injekcij. Zdravljenje je učinkovito v 70% primerov alergij pri psih. Zdravljenje po postopku imunoterapije opravljamo tudi na Kliniki za kirurgijo in male živali Veterinarske fakultete v Ljubljani.